

Jak katolická církev zkoumá platnost manželského vztahu

Dr. Libor Botek, Th.D.

Předpoklady platného manželství

- Způsobilé osoby – osoby jimž nebrání manželská překážka
- Platný manželský souhlas – prostý vady poznání a vůle
- Kanonická forma – vyslovení souhlasu před kompetentním zástupcem církve a dvěma svědky

Předpoklady zkoumání platnosti manželství

- **Absence důvodné naděje na obnovení vztahu** – v našich podmínkách je takovýmto znakem civilní rozvod. Proto se zpravidla přijímá žaloba až po civilním rozvodu manželů a jeho kopie se k žádosti přikládá. (Ve starých rozvodových rozsudcích se uváděly důvody rozpadu manželství, což představoval další důkaz pro zkoumání platnosti manželství.)
- **Žalobní důvod** – vada, která podle kanonického práva působí neplatnost manželské smlouvy

Filosofie sporu o platnost manželství

- Církev zkoumá otázku platnosti manželství **soudním procesem sporným**.
- **Spor je veden mezi manželem**, který podává žalobu na platnost manželství (podle novely procesního práva vydané papežem Františkem mohou žalobu podat oba manželé spolu), **a církví**, kterou zastupuje obhájce svazku.
- Manželé předkládají důvody pro neplatnost manželství, obhájce svazku hledá důvody pro jeho platnost.
- **Není to spor mezi manžely**. Obviněným v procesu je manželství, které je viněno z neplatnosti. Nikoliv některý z manželů. Proto také manžely označujeme nikoliv jako žalobce a žalovaného, ale jako stranu žalující a stranu nežalující, případně nově jako strany spolužalující.

Žaloba na platnost manželství

Proces začíná podáním žaloby na platnost manželství. Může se podat písemně nebo nadiktovat notáři soudu do protokolu.

Žaloba musí obsahovat

- soudce, jehož zákrok se žádá
- co se žádá neboli objekt (res petita) – nulita manželství
- právní titul žádosti neboli důvod, na jehož základě se věc žádá (causa petendi) – žalobní důvod (např. vyloučení dětí)
- osoby s uvedením přesné adresy – adresy obou manželů
- datum a podpis žalobce nebo jeho advokáta či prokurátora, který musí předložit náležitě ověřené zmocnění.

Příslušnost soudu

Záležitosti o ryze občanských účincích manželství přísluší světským soudům.

Kompetentní církevní soudy:

1. soud místa uzavření manželství
2. soud trvalého nebo přechodného bydliště nežalující strany
3. soud místa trvalého nebo přechodného bydliště žalobce
4. soud místa většiny důkazů

Soudce v manželských záležitostech

Soudcem prvního stupně je diecézní biskup (mimo záležitostí, které jsou právem výslovně vyňaty), který může soudní moc vykonávat sám osobně nebo prostřednictvím jiných .

Biskup zřídí vlastní soud nebo se připojí k interdiecéznímu soudu.

Manželské záležitosti jsou vyhrazeny senátu o třech soudcích, předseda musí být duchovní, ostatní dva mohou být laici.

Kde nelze sestavit senát, ustanoví biskup samosoudce, který si přidruží dva přísedící schválené biskupem.

Soud druhého stupně musí být k platnosti vždy senátem, kde minimálně předseda je duchovním a další dva soudcové mohou být laici.

Odvolací soud je určen dle obecných ustanovení o procesu.

Právo napadnout manželství mají

1. manželé

2. ochránce spravedlnosti, jestliže se neplatnost stala známou a manželství nelze zplatnit nebo zplnění není účelné

Manželství, nelze napadnout pro neplatnost po smrti jednoho nebo obou manželů, pokud otázka jeho platnosti není předběžnou pro vyřízení jiného sporu v kanonickém nebo světském oboru.

Po úmrtí jednoho z manželů během procesu se postupuje podle kán 1518 (zánik strany během procesu).

Průběh procesu

- Přijetí žaloby
- Předvolání stran
- Stanovení předmětu sporu
- Vyšetřovací fáze – sbírání důkazů, vyslychání stran a svědků
- Zveřejnění procesu
- Uzávěr v záležitosti
- Vynesení rozsudku
- Opravné prostředky

Přijetí žaloby a stanovení předmětu sporu

Žalobu přijímá soudní vikář, pokud ji shledá opodstatněnou.

Současně s přijetím nařídí oznámit ji obhájci svazku a straně nežalující, pokud ta není na žalobě již také podepsána. Straně nežalující stanoví lhůtu 15 dnů na vyjádření jejího stanoviska k žalobě. Pokud ve stanovené lhůtě neodpoví, soudní vikář zváží, zda ji vyzve znovu k vyjádření nebo nikoli.

Po vyjádření se strany nežalující nebo rezignaci na ně a po vyslechnutí stanoviska obhájce svazku **soudní vikář stanoví**

- **předmět sporu** a
- **způsob projednání** – řádným nebo zkráceným řízením.

Pokud záležitost má být projednána řádným řízením, soudní vikář tímž dekretem ustaví senát nebo samosoudce se dvěma přísedícími podle kán. 1673 § 4.

Postavení stran, jejich patronů a obhájce svazku

Obhájce svazku, patroni stran a také ochránce spravedlnosti, pokud se účastní řízení, mají právo:

- 1° být přítomni výslechu stran, svědků a znalců, při zachování ustanovení kán. 1559,
- 2° nahlížet do soudních spisů, i dosud nezveřejněných, a zkoumat dokumenty předložené stranami.

Strany se nemohou účastnit výslechů.

Rozsudek

Vykonání rozsudku

Poté co se rozsudek, který prohlásil neplatnost manželství, stal vykonatelným, mohou strany, jejichž manželství bylo prohlášeno za neplatné, uzavřít nové manželství, pokud tomu nebrání zákaz připojený k rozsudku nebo stanovený místním ordinářem.

Zapsání rozsudku do příslušných matrik

Jakmile se rozsudek stane vykonatelným, musí jej soudní vikář oznámit ordináři místa, kde bylo manželství uzavřeno. Ten se pak musí postarat o to, aby rozhodnutí o neplatnosti manželství a případně stanovené zákazy byly co nejdříve zaznamenány v matrice sňatků a pokřtěných.

Rozsudek

Opravné prostředky

1. Odvolání se proti rozsudku

Strana, která se cítí poškozená, a rovněž ochránce spravedlnosti a obhájci svazku mají plné právo podat stížnost na neplatnost rozsudku nebo odvolání proti rozsudku v souladu s kán. 1619–1640.

Po uplynutí lhůt stanovených právem pro odvolání a jeho provedení a poté, co soud vyššího stupně obdržel soudní akta, se ustaví senát, určí obhájce svazku a strany se vyzvou, aby předložily své vyjádření ve stanovené lhůtě. Po uplynutí této doby, je-li zřejmé, že odvolání má pouze činit průtahy, senát potvrdí svým dekretem rozsudek prvního stupně.

Je-li odvolání přijato, je třeba postupovat stejným způsobem jako v prvním stupni, s náležitými úpravami.

Pokud je v odvolacím stupni předložen nový důvod neplatnosti manželství, soud jej může připustit a rozsoudit jej, jako by jednal v prvním stupni.

2. Znovuotevření řízení poté, kdy se rozsudek stal vykonatelným, pokud se objeví nové důkazy

Jestliže byl vydán vykonatelný rozsudek, lze se kdykoli obrátit na Římskou rotu za účelem nového projednání záležitosti v souladu s kán. 1644 a dodat nové a závažné důkazy nebo důvody v propadné lhůtě třiceti dnů od podání nového návrhu.

Věci stavu osob totiž nikdy nepřecházejí do stavu pravomocně rozhodnutých věcí.

Zkrácené manželské řízení před biskupem

Samému diecéznímu biskupovi přísluší soudit záležitosti neplatnosti manželství zkráceným řízením, kdykoli:

- 1° je žádost podána oběma manžely, nebo jedním z nich se souhlasem druhého (*vyžaduje se aktivní účast obou manželů v řízení*)
- 2° se vyskytnou věcné a osobní okolnosti podporované svědectvími nebo dokumenty, které nevyžadují důkladnější zkoumání nebo šetření a činí neplatnost zjevnou.

Žaloba, kterou se zahajuje zkrácené řízení, kromě náležitostí uvedených v kán. 1504 musí:

- 1° krátce, úplně a přehledně uvést skutečnosti, na nichž je žádost založena,
- 2° označit důkazy, které mohou být okamžitě shromážděny soudcem,
- 3° předložit v příloze dokumenty, na nichž se žádost zakládá

Listinné řízení

Je-li manželství neplatné pro překážku nebo vadu formy a tyto skutečnosti jsou dokazatelné pouhými listinami, může záležitost rozhodnout samosoudce tzv. listinným řízením.

Jiné možnosti řešení rozpadlého manželství

- Privilegium paulinum
- Privilegium petrinum
- Dispenz super rato

Pastorační cesty

- Přístupování ke svátostem za podmínky života jako bratr a sestra
- Amoris laetitia